

พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์ Flirty Behavior of Thossakan from Ramayana Literature

คทาวุธ กลิ่นพิพัฒน์¹ / อัชฌายง ตริสมุท²
Katawut Klinpipat¹/Oatchayong Treesamut²

¹สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี

¹Program in Thai Drama Education, Faculty of Arts Education, Chanthaburi College of Dramatic Arts

²สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม จังหวัดจันทบุรี

²Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of Culture, Chanthaburi

*Corresponding author Email: m.mosmanmos@gmail.com

(Received : January 18, 2021; Revised : March 10, 2021; Accepted : May 15, 2021)

บทคัดย่อ

ทศกัณฐ์ เป็นตัวละครเอกในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ เพราะเป็นต้นเหตุแห่งการทำสงคราม ซึ่งเป็นสาระสำคัญของเรื่อง ทั้งยังเป็นตัวดำเนินเรื่อง พฤติกรรมของทศกัณฐ์ถือเป็นอรรถรสของวรรณกรรมที่ทำให้เรื่องราวมีความสนุกสนานน่าสนใจ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์ของไทยสำหรับเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจในด้านวรรณกรรม และด้านการแสดงโขน ละคร ให้ได้เข้าใจในพฤติกรรมของตัวละครทศกัณฐ์เพื่อถ่ายทอดผ่านการแสดงได้ถูกต้องเหมาะสม

จากการศึกษาวรรณกรรมรามเกียรติ์ของไทยสำนวนต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยอยุธยา พบว่า ทศกัณฐ์ คือนนทหรือนนทุก ยักษ์ที่ถูกพระนารายณ์สังหารเพราะกระทำความผิด แล้วมาเกิดเป็นบุตรของท้าวลัสเตียนและนางรัชดา ทศกัณฐ์ มีอิทธิฤทธิ์มาก รูปร่างลักษณะสืบเศียร ยี่สิบกร ยี่สิบเนตร มีพี่น้องร่วมบิดา มารดา คือ กุมภกรรณ พิเภก ขร ทุษณ์ ตรีเศียร และสามนักรบ มีชายา คือ นางกาลอัจนา นางมณโฑ นางปลา นางช้าง นางสนมพันตน และนางสนมสิบตน มีบุตรคือ บรรลัยกัลป์ อินทรชิต สีดา ไพณาสุริวงศ์ ทศศิริวัน ทศศิริธร สุพรรณมัจฉา สหัสกุมาร และสิบลธ ทศกัณฐ์ตายด้วยศรของพระราม จากวรรณกรรมบทบาทที่สำคัญของทศกัณฐ์คือ บทบาทความเป็นนักรบ ความเป็นสามี ความเป็นผู้นำ ความเป็นนักรัก ฯลฯ ในส่วนของพฤติกรรมของทศกัณฐ์ที่ปรากฏในวรรณกรรม เช่น พฤติกรรมของความมีต้นหาราคะในสตรีเพศ เยอหยิ่งอวดดีและก้าวร้าว หูเบาเชื่องง่าย เป็นคนพาล เจ้าเล่ห์ เจ้าชู้ เจ้าคิดเจ้าแค้น เจ้าสำอาง ใจร้อน ฯลฯ โดยพฤติกรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก กล่าวคือ พฤติกรรมของความมีต้นหาราคะในสตรีเพศเป็นพฤติกรรมภายในที่มีพฤติกรรมภายนอก คือ ความเจ้าชู้มาสนับสนุน พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์ปรากฏในวรรณกรรม 2 ตอน ได้แก่ ตอนทศกัณฐ์เข้าเฝ้านางสีดาในสวนขวัญ หลังจากที่ถูกนางสีดา และตอนที่ทศกัณฐ์เฝ้านางเบญกายเพราะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นนางสีดา เรื่องราวทั้งสองตอนนี้พบได้ในวรรณกรรมรามเกียรติ์สำนวนของรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 นอกจากนี้ตอนทศกัณฐ์เฝ้านางสีดานั้นยังพบในคำพากษ์รามเกียรติ์ วรรณกรรมสมัยอยุธยาด้วย พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์นั้นเป็นอรรถรสในทางวรรณกรรม และเป็นสีสันเมื่อนำมาถ่ายทอดผ่านการแสดง จนกระทั่งมีการนำพฤติกรรมดังกล่าวมาใช้เปรียบเทียบกับคนที่ทำตัวเจ้าชู้

เมื่อไม่ได้ตั้งที่ต้องการก็หักหาญเอาด้วยกำลังว่า เป็นพวก “เจ้าชู้ยั๊กซ์” ซึ่งมีที่มาจากพฤติกรรมความเจ้าชู้ของ ทศกัณฐ์ตามที่กล่าวมา

คำสำคัญ: พฤติกรรมเจ้าชู้ ทศกัณฐ์ วรรณกรรม

Abstract

Thossakan is the main character in literature because it is the cause of the war, which is the story's theme and is the moderator. Ravana's behavior makes the story fun and interesting. The article aimed to present flirty behavior of Thossakan's from Thai Ramayana literature for those interested in literary and pantomime performers to understand the behavior of Thossakan characters in order to be transmitted through the performance properly. From the study of Thai Ramayana literature, different expressions since the Ayutthaya period, it was found that Thossakan was Nonthok or Nonthuk, the giant who was murdered by Vishnu for committing an offense and became the son of Thao Lastian and Nang Ratchada. Thossakan was very powerful. The appearance was ten heads, twenty hands and twenty eyes. His siblings were Kumphan, Phiphek, Khon, Thut, Trisian and Samanakkha. His wife was Nang Kanlaakkhi, Nang Mantho, Nang Pla, Nang Chang, Nang Sanom Phanton and Nang Sanom Sipton. The children were Banlaikal, Indrachit, Sida, Painasuriwong, Tosakhiriwan, Tosakhirithon, Suphan, Matcha, Sahatsakuman and Siprot. Thossakan died with Rama's arrow. From the literature, Thossakan's roles were as follows: warrior, husbandship, leadership, loverism etc. Thossakan's behavior from literature were as follows: lustfulness in women, arrogance and aggression, credulity and easy people trust, bully, flirting, vengefulness, beauty, impetuousness etc. Thossakan's behavior divided into two categories: internal and external behavior. The behavior of lustful women was internal behavior, which was the behavior of flirting to support. Thossakan's flirtatious behavior appeared into two episodes of the literature: when Thossakan flirted with Sida in Suan Kwan, after stealing Sida and when Thossakan wooed Nang Benayagai, mistaking her for Sida. Both episodes of this story were found in the Ramayana literature, the idioms of King Rama I and King Rama II. In addition, the episode of Thossakan flirting with Nang Sida was also found in commentary on the Ramayana literature in the Ayutthaya period. Thossakan's flirtatious behavior was a literary sensation and flamboyant expression through acting. Such behavior was used to compare people who acted flirtatiously. When he didn't get what he wanted, he used force as a "giant flirt" which was derived from Thossakan's flirting behavior as mentioned.

Keywords: Flirty behavior, Thossakan, Literature

บทนำ

รามเกียรติ์เป็นวรรณกรรมเรื่องสำคัญของไทยมาแต่โบราณ ต้นเรื่องเดิมมาจากเรื่อง “รามายณะ” ของอินเดีย ซึ่งแปลว่า เรื่องราวของพระราม เมื่อเป็นฉบับไทยใช้ชื่อว่า “รามเกียรติ์” แปลว่าคำสรรเสริญพระราม เรื่องรามายณะแพร่ไปในดินแดนที่รับอารยธรรมอินเดียรวมทั้งประเทศไทยด้วย เรื่องของพระรามที่แพร่หลายอยู่ในประเทศไทยไม่ได้มีเนื้อหาเหมือนกับรามายณะของอินเดียเสียทีเดียว แต่เป็นการผสมผสานกันระหว่างรามายณะฉบับต่าง ๆ ของอินเดียและเรื่องเล่าท้องถิ่นของไทย ออกมาเป็น “รามเกียรติ์” ซึ่งมีเนื้อหาหลายตอนไม่ปรากฏในรามายณะฉบับใด ๆ เช่น ตอน อินทรชิตแปลงเป็นพระอินทรในศึกพรหมาสตร์ ตอนอินทรชิตถูกศรกินนม (เสาวณิต วิงวอน, 2555)

รามเกียรติ์ในไทยถูกนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ วรรณกรรม หนัง โขน ละคร พ่น จิตรกรรม ประติมากรรม กีฬา พรรณไม้ อาหาร ฯลฯ (เสาวณิต วิงวอน, 2555) ทางด้านวรรณกรรมรามเกียรติ์ของไทยมีหลายสำนวนด้วยกัน ดังนี้ สมัยอยุธยา ได้แก่ 1) ราชชาติลพคำฉันท์ 2) รามเกียรติ์คำฉันท์ 3) คำพากย์รามเกียรติ์ 4) บทละครรามเกียรติ์ครั้งกรุงเก่าสมัยธนบุรี ได้แก่ วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ 4 ตอน ได้แก่ ตอนพระมงกุฏ ตั้งแต่พระมงกุฏประลองศร จนถึงพระลบบมาช่วยให้หนีได้ ตอนหนุมานเกี่ยววานรินในสังหารวิรุณจำบัง จนถึงท้าวมาลีวราชมา ตอนท้าวมาลีวราช ว่าความจนทศกัณฐ์เข้าเมือง และตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทราयरค พระลักษณะต้องหอกกบิลพัสดุ์จนถึงหนุมานผูกผมหทศกัณฐ์กับนางมณโฑ (เสาวณิต วิงวอน, 2555) สมัยรัตนโกสินทร์ ได้แก่ 1) วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง 2) วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เพียงบางตอน เนื้อความเริ่มตั้งแต่พระรามให้หนุมานไปถวายแหวนแก่นางสีดา จนกระทั่งพระราม กลับเข้าเมืองแล้วราชาภิเษก 3) วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ 3 ตอน คือ ตอนพระรามเดินดง บทเบิกโรงตอนนารายณ์ปราบหนุมาน และตอนพระพิราพเข้าสวน (กรมศิลปากร, 2553a) 4) บทร้อง และบทพากย์เรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำเนินเรื่องตามคัมภีร์รามายณะ ตอนที่ทรงพระราชนิพนธ์ ได้แก่ สีดาหาย เผลดงกา พิเภกถูกขับ จองถนอม ประเดิมศึกลงกา และนาคบาศ เป็นต้น

ทศกัณฐ์นับได้ว่าเป็นตัวละครเอกและสำคัญในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ เพราะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้น สงครามระหว่างฝ่ายพระรามกับฝ่ายทศกัณฐ์ที่ยืดเยื้อยาวนาน พวกพ้องญาติวงศ์พงศาของทศกัณฐ์ต้องมาล้มตายจนหมดสิ้นนั้น ก็เพราะพฤติกรรมของทศกัณฐ์เป็นเหตุ ทศกัณฐ์นับเป็นตัวละครหลักในการดำเนินเรื่อง บทบาทและพฤติกรรมของทศกัณฐ์ถือเป็นอรรถรสของวรรณกรรมที่ทำให้เรื่องราวมีความสนุกสนาน น่าสนใจ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์ สำหรับเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจในด้านวรรณกรรม และด้านการแสดงโขน ละคร ให้ได้เข้าใจในพฤติกรรมของตัวละครทศกัณฐ์เพื่อถ่ายทอดผ่านการแสดงในลักษณะท่าทางที่แสดงออกมาแล้วสามารถเข้าใจได้ถึงพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวซึ่งมีหลากหลายพฤติกรรม และสามารถสร้างความเข้าใจในเรื่องราวขณะที่ผู้ชมได้รับชม ได้ถูกต้องเหมาะสม

ประวัติของทศกัณฐ์

จากการศึกษาประวัติของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์สำนวนต่าง ๆ สรุปได้ว่า ทศกัณฐ์ คือนนทหรือนนททุก ยักษ์ที่มีหน้าที่ล้างเท้าเทวดา นางฟ้า แต่กระทำความผิดจึงถูกพระนารายณ์สังหาร แล้วมาเกิดเป็นบุตรของท้าวลัสเตียนและนางรัชดา นามว่า ทศกัณฐ์ มีอิทธิฤทธิ์มาก รูปร่างลักษณะสิบเศียร ยี่สิบกร ยี่สิบเนตร มีพี่น้องร่วมบิดา มารดา คือ กุมภกรรณ พิเภก ขร พุชน์ ตรีเศียร และสามนักษา มีชายาคือ นางกาลอัคคี นางมณโฑ นางปลา นางช้าง นางสนมพันตน และนางสนมสิบตน มีบุตรคือ บรรลัยกัลป์ อินทรชิต สีดา ไพณาสุริวงศ์ ทศศิรีวัน ทศศิธีร สุพรรณมัจฉา สหัสกุมาร และสิบริด การตายของทศกัณฐ์นั้น ตายด้วยศรของพระราม ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ชื่อ ศรพรหมศาสตร์ ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ชื่อศรวิรุณจักรวาล

บทบาทของทศกัณฐ์

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์สำนวนต่างๆ บทบาทของทศกัณฐ์ ประกอบไปด้วย 9 บทบาท เช่น ความเป็นนักรบ ความเป็นสามี ความเป็นผู้นำ ฯลฯ (คทาฐ กลิ่นพิพัฒน์, 2560) มีบทบาทที่น่าสนใจและนำมาศึกษาในบทความนี้คือ บทบาทความเป็นนักรบ โดยบทบาทที่ปรากฏมาแต่สมัยอยุธยาและมีในรามเกียรติ์ทุกสำนวน เป็นบทบาทที่สำคัญของทศกัณฐ์ คือ บทบาทความเป็นนักรบ เพราะเรื่องรามเกียรติ์เป็นเรื่องราวการทำสงครามระหว่างฝ่ายพระรามกับฝ่ายทศกัณฐ์ แต่บทบาทความเป็นนักรบซึ่งเป็นเหตุของสงครามนั้นมีปรากฏในวรรณกรรมบางสำนวนเท่านั้น เช่น สำนวนของรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ส่วนบทบาทของความเป็นกษัตริย์ และนักปกครองนั้นปรากฏเด่นชัดมากเพราะเป็นบทบาทที่สำคัญ จะไม่มีปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมสำนวนของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และสำนวนของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะพระองค์ท่านพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ไว้เพียงบางตอน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากวรรณกรรมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่มีตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง จะพบว่าทศกัณฐ์มีบทบาทหลายบทบาทตามที่ได้เขียนสรุปไว้เป็นข้อ ๆ ข้างต้น ซึ่งแต่ละบทบาทล้วนเกี่ยวข้องส่งผลต่อพฤติกรรมของทศกัณฐ์

พฤติกรรมของทศกัณฐ์

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์สำนวนต่าง ๆ ทศกัณฐ์มีพฤติกรรมประกอบไปด้วย 12 พฤติกรรม เช่น ความมีดีณหาราคะในสตรีเพศ เย่อหยิ่งอวดดีและก้าวร้าว หูเบาเชื่อง่าย รวมไปถึงพฤติกรรมความเจ้าชู้ (คทาฐ กลิ่นพิพัฒน์, 2560)

พฤติกรรมของทศกัณฐ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเกิดจากความรู้สึกนึกคิด มีปรากฏชัดเจนในคำพากย์รามเกียรติ์ วรรณกรรมสมัยอยุธยา วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย คือพฤติกรรมของความมีดีณหาราคะในสตรีเพศ โดยมีพฤติกรรมภายนอกที่สนับสนุนพฤติกรรมภายใน คือพฤติกรรมของความเจ้าเล่ห์ และพฤติกรรมของความเจ้าชู้ พฤติกรรมส่วนใหญ่ของทศกัณฐ์นั้นเป็นพฤติกรรมในด้านลบ พฤติกรรมในด้านบวกที่พบมีเพียงพฤติกรรมของความใฝ่รู้ในศิลปวิทยา ซึ่งมีปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมสำนวนของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์

พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์นั้นเป็นพฤติกรรมภายนอกที่น่าสนใจ มีปรากฏในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์หลายสำนวน ดังจะนำเสนอความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์ที่มีต่อนางสีดา โดยยกรวณกรรมที่ศึกษาแล้วพบว่าพฤติกรรมดังกล่าวปรากฏอยู่มา 3 สำนวน ได้แก่ คำพากย์รามเกียรติ์ รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 ดังนี้

ตัวอย่าง คำพากย์รามเกียรติ์

ตอน หนุมานถวายนว

ครั้งไกล่สีคานาริ	โองการสารศรี
สโรชสุนทรปราศรัย	
ไยโฉมศิริลักษณ์วิไล	มาอยู่เดียวใด
ลุนลุด้วยแสนโคก	
พี่หวังบำเรอรักษา	สงวนเขยวนิดา
บให้ระคายเหตุภัย	
ผัวเก่าเขาไม่อาลัย	ซัดอไรไฉน
วนานตเอาทวา	
หาพี่ไปพบพามา	เยียวอยู่ชีวา
จะม้วยเป็นภักซ์หม่มมาร	
อันเรียมรักเวยายุพาล	สู้สิ้นเสียปราณ
บทิ้งให้น้องหมองสมร	
ผัวนางผู้เดียวเที่ยวชวน	อาศัยสังข
บมิพิริยโยธา	
เอกชาติทุพลพาลา	ทีไหนจะสา
แก่มืออสุรสังหาร	
วันนั้นร้องก้องดงดาล	เห็นจะถึงกาล
ด้วยกวางกระดี่ป้อ	
ขอเชิญอรสูนครา	ครองแสนสรวรยา
เป็นจอมจรรโลงบริบาล	
.....	
.....	
ทศเศียรฟังเสียงสีดา	แจ้วจับวิญญา
ก็ตาลระลุมสมประดี	
บมิเจ็บช้ำน้ำคำเทวี	ยัมแล้วจึงมี
สโรชสุนทรเอาใจ	
ว่าพี่พิศวาสทรมวย	ดุจดวงเหตุภัย
แลเนตรอันเนื่องในสกัน	
บมิเป็นค่างกลางหน	จะเขยนฤมล

เป็นใหญ่ในกรุงลงกา

ปลอบปลางกราบไหว้สิดา

เจ้าจรงเมตตา

ดำรงเสน่ห์เรียนนาน

(กรมศิลปากร, 2472)

ตัวอย่าง งามเกียรติพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ตอน ทศกัณฐ์เกี่ยวสิดา

ลตองคลงเหนือบัลลังก์มาศ

ต่างอาสน์ใกล้องค์มารศรี

ยืมพลางทางกล่าววาที

เจ้าพี่ผู้ดวงชีวัน

ความแสนพิศวานางนงลักษณ์

เพียงจักสิ้นชีพอาสัญ

อันพระรามผู้พี่ของเจ้านั้น

ยากจนคั่นคั่นอยู่ในไพร

สองคนพี่น้องค้ำจันดาล

สมบัติพิสดานก็หาไม่

ไม่ควรคู่อภัยใคร่

จะสนิทพิสมัยภิรมยา

วันนั้นไปตามมวงทอง

เสียงร้องอ้ออิงคะนึ่งป่า

ที่ไหนจะรอดชีวา

กวางร้ายมันจะฆ่าให้บรรลัย

ขอเชิญเจ้าเวยาวอดดวงใจ

เข้าในนิเวศน์วังจันทน์

ประกอบด้วยไอศุรย์สมบัติ

ดั่งมหาสุทัศน์เมืองสวรรค์

พร้อมหมู่สนมกำนัล

แปดหมื่นสี่พันนงคราญ

จะเลี้ยงเจ้าเป็นมเหสี

ร่วมที่เสวยตณัฏฐาณาน

ใหญ่กว่าองค์บริวาร

เวยาวมาลย์จึงได้เมตตาฯ

.....

.....

.....

.....

เมื่อนั้น

ทศเศียรสุริวงศ์ยักษ์

ได้ฟังถ้อยคำนางสิดา

เปรียบปรายคำว่าไม่อาลัย

ยิ่งแสนพิศวานในน้ำเสียง

เพราะเพียงไม่มีที่เปรียบได้

ยิ่งฟังยิ่งเพลินจำเรียวใจ

ที่ในรูปสวาที

กราบลงแล้วกล่าวสุนทร

เจ้างามอนจำเรียวสวาที

ทั่วทั้งสามภพชาติรี

ไม่มีใครเปรียบบงลักษณ์

ถึงมาตรเจ้าจะดำ่ว่า

พี่ยาไม่ถือคำหนัก

แต่ปรานีในทางสรี

อย่าหักเสนหาอาลัย

เจ้าดั่งดวงมณฑาทิพย์

สิบหกช่องฟ้าไม่หาได้

รักนางพางเพียงดวงใจ

จะถนอมมิให้ราศี

เมื่ออย่าสลดตัดสวาท

นุชนาฏช่วยชูชีวิตพี่

เมตตาบ้างเถิดนางเทวี

ให้เป็นศรีสวัสดิ์สถาวรฯ

(กรมศิลปากร, 2553b)

ตัวอย่าง รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ตอน ทศกัณฐ์ลงสวน

โหมเอยโหมเอย
พื้คิดถึงทุกทิวราตรี
จึงอุตส่าห์มาง้อขอโทษ
คำบุราณท่านยอมว่าไว้
จะรังเกียจเดียวฉันกันไยเล่า
พี่จะรับทราชมสงวนนวลละออง
จะจัดแจงแต่งการอภิเษก
ว่าพลาทางขยับจะเข้าชิด
ถอยหลังเหลียวมาคว่ำพัด
แล้วพลอบโยนโอนอ่อนด้วยวาจา

ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
จนวันนั้นนอนกลางวันฝันไป
หมายความว่าเจ้าเล่าจะโกรธไปถึงไหน
มิตรจิตมิตรใจกระไรน้อง
บุญเราเคยภริยสมสอง
ไปครอบครองวังในเหมือนใจคิด
เป็นองค์เอกมเหสีที่สนิท
ให้ร้อนดังเพลิงพิชิตกายา
โบกปิดพระกายทั้งซ้ายขวา
แก้วตาอย่าสลัดตัดอาลัย

.....
.....
สุดเอยสุดสวาท
เสนาคำน้ำเสียงเพียงดนตรี
เห็นรักแล้วหรือไม่ถือโทษ
มิใช่พินิจจะทำได้ด้วยชิงชัง
อย่าคร่ำครวญรำพึงถึงพระราม
ไม่ควรอยู่คู่เคียงเรียงพักตร์
จงไปชมสมบัติพิสดาร
อย่าสลัดตัดรักชักช้า
(กรมศิลปากร, 2457)

.....
.....
ช่างฉลาดละเมียดเสียดสี
เออเช่นนี้หรือว่าจะน่าฟัง
จงเหือดหายคลายโกรธลงเสียมั่ง
จะปลุกฝังโฉมยงนางลักษณ์
ถึงรูปงามก็จนคนต่ำศักดิ์
เจ้าหลงรักเปล่าเปล่าไม่เข้ายา
ในเมืองมารมั่งมีดีหนักหนา
สาวสวรรค์ขวัญตาจงปราณี

บทประพันธ์ทั้ง 3 ส่วนนี้ยกตัวอย่างมานี้ เป็นเรื่องราวในตอนแรกที่ทศกัณฐ์ลักนางสีดามา ทศกัณฐ์พยายามเกี้ยวพาราสี เล้าโลม ลวนลาม และใช้คำพูดอ่อนหวานสารพัดเพื่อหว่านล้อมให้นางสีดาใจอ่อนไม่ว่านางสีดาจะด่าว่าอย่างไร ทศกัณฐ์ก็ยังรัก หลงนาง ทั้งที่ทศกัณฐ์นั้นมีชายาอยู่แล้วหลายคน แต่ก็ยินยอมที่จะยกให้นางสีดาเป็นเอก ทั้งจะให้ทรัพย์สินสมบัติและสิ่งที่ปรารถนา ขอให้นางลี้มพระรามไป โดยพูดจาใส่ร้ายพระรามต่าง ๆ นานา พฤติกรรมเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความเจ้าชู้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผิด ศีลธรรม เป็นพฤติกรรมในด้านลบ

นอกจากพฤติกรรมของความเจ้าชู้ที่แสดงต่อนางสีดาแล้ว ทศกัณฐ์ยังแสดงพฤติกรรมของความเจ้าชู้ต่อนางเบญกายด้วย เพราะหลงคิดว่านางเบญกายคือนางสีดา โดยยกวรรณกรรมที่ศึกษาแล้วพบว่า มีพฤติกรรมดังกล่าวปรากฏอยู่มา 2 ส่วน ได้แก่ รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 ดังนี้

ตัวอย่าง รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ตอน เบญกายแปลงขึ้นเฝ้าทศกัณฐ์

เมื่อนั้น
เห็นองค์พญาอสุรี
ด้วยได้เห็นรูปนิมิต
ดำเนินเดินเข้ามาเคียงองค์
นางจึงน้อมเศียรอภิวาหน์
ข้าคือเบญกายอสุรา
เมื่อนั้น
ยัมแล้วจึงกล่าววาที
พื้คิดถึงเจ้าทุกเวลา
แสนทุกข์แสนทเวษมาช้านาน
ว่าพลางจงกรขึ้นเฝ้าททรง
ตระโบมโลมลูบจูบพักตร์
พื้จะตั้งเจ้าไว้ให้เป็นเอก
ใหญ่กว่าองค์บังอร
อันการบำรุงบำเรอรัก
สาวสวรรค์ขวัญตาอย่าอาลัย
(กรมศิลปากร, 2553)

นางเบญกายยักชี
เสด็จลงจากที่บัลลังก์ทรง
คิดว่าสิดานวลหง
ไหลหลงประโลมด้วยวาจา
พระบาทจงโปรดเกศา
มิใช่สิดาเทวีฯ
ท้าวทศพักตร์ยักชี
ว่าไยฉะนี้เยาวมาลย์
ดั่งหนึ่งอรุจะแตกฉาน
สงสารบ้างเถิดนะน้องรัก
แล้วโอบอุ้มองค์ขึ้นใส่ตัก
พญาอสุรีจึงกล่าวสุนทร
ร่วมเสวตฉัตรประภัสสร
มิให้นาทรฤทัย
จะต้องถือนมหนักก็หาไม่ ใน
ในองค์พระรามสามเฝ้า

ตัวอย่าง รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ตอน นางลอย

เมื่อนั้น
แลเห็นเบญกายจำแลงมา
แย้มยิ้มพยักหน้าพระหัตถ์
เห็นหยุดยั้งรั้งรอไม่จรลี
เข้าชิดพิศดูไม่วางตา
ยิ่งแสนพิศวาสจะขาดใจ
ยอดเอยยอดยิ่ง
หวังสวาทมาทหมายไม่วายวัน
พื้ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า
ขอเชิญดวงดอกฟ้าสุมาลี
เจ้าจงดูปราสาทราชฐาน
คลังเงินคลังทองสิบสองพระคลัง
ขอเชิญโฉมโฉมเป็นเจ้าของ
จงผินผ่นพักตรามาข้างนี้
ควรหรือทำสะเทินเมินเฉย

องค์ท้าวทศพักตร์ยักชี
สำคัญคิดว่าสิดานารี
พลางด่าสตรัสเชิญนางโฉมศรี
อสุรีรับมารับฉบับไว
น้อยหรืองามหนักหนาน่ารักใคร่
จึงปราศรัยทอดสนทิตตพัน
เป็นความในในจริงทุกสิ่งสรรพ
จะรับขวัญนัยนามาธานี
ให้โฉมยงนงเยาว์มาถึงนี้
อยู่เป็นศรีนัครเสนีเวศน์วัง
ทั้งตึกกว้างมากมายหลายหลัง
ทรัพย์สินมั่งคั่งเร่มั่งมี
ครอบครองสารพัดสมบัติพื้
พุดจาพาทีกับพียา
ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหนักหนา

มาหยุดอยู่นี้โยจงไคลคลา
เมื่อนั้น
ทูลสนองบัญชาว่าข้านี้
ยังขึ้นลดเลี้ยวเกี่ยวพาน
ดูเอาเถิดทรงฤทธิ์พิตุลา
โฉมเอยโฉมเฉลา
เจ้าอาวยเหนียมเรียมโยนเทวี
หวังจะเสกสาวสวรรค์ขวัญเนตร
ครองสมบัติพิสดานทั้งลงกา
อันพระรามฤาษีสามีน้อง
ที่จะยกไปสังหาราญรอน
ว่าพาลทางขยับจับต้อง
ฉวยชายสไบทรงนงเยาว์
(กรมศิลปากร, 2457)

ไปนั่งแท่นแว่นฟ้าเกิดเทวี
นวลนางเบญกายโฉมศรี
มิใช่ภักดีสีดา
วิบากกรรมรำคาญหนักหนา
อะไรมาหลงใหลได้เช่นนี้
ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
เสียแรงที่จงรักไปรักมา
เป็นเอกองค้อครเศสนหา
ที่มีให้แก้วตาอนาทร
ไม่ควรครองคู่เคียงเรียงหมอน
ให้ม้วยมรณสิ้นเสียนศัตรูเรา
เสียมลงเล่าโลมโฉมเฉลา
นิจจาเจ้าอย่าสลัดตัดเถื่อ ๆ ไย

บทประพันธ์ทั้ง 3 ส่วนวน ที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นเรื่องราวในตอนที่ทศกัณฐ์สั่งให้นางเบญกายแปลงเป็นนางสีดาแกล้งทำเป็นตายลอยน้ำไปให้พระรามเห็น เพื่อหวังให้พระรามเลิกทัพกลับไป แต่เมื่อนางเบญกายแปลงเป็นนางสีดาแล้วทศกัณฐ์เห็นเข้าก็คิดว่าเป็นนางสีดาจริง ๆ จึงเข้าเกี่ยวพาราสี ลวนลาม ในสำนวนรัชกาลที่ 1 ทศกัณฐ์ถึงขนาดอุ้มนางสีดาแปลงมาไว้บนตัก และแม้ว่านางเบญกายจะพยายามบอกว่าตนเองนั้นไม่ใช่สีดาแต่ทศกัณฐ์ก็ไม่ฟัง ยังคงพูดจาเกี้ยววนต่อไป นั่นเป็นเพราะทศกัณฐ์มีพฤติกรรมของความมีต้นหาราคะในสตรีเพศที่เป็นพฤติกรรมภายใน ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมภายนอก คือ ไม่มีสติดูให้ดีเสียก่อนว่า ใช้นางสีดาจริงหรือไม่ ไม่สนใจคำพูดปฏิเสธของนางเบญกาย เข้าลวนลาม พูดจาเกี้ยวพาราสี ดังกล่าวมานี้เป็นพฤติกรรมของความเจ้าชู้

จากการศึกษาพฤติกรรมของความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์ พบว่าพฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นอรรถรสในทางวรรณกรรม และเป็นสีสันเมื่อนำมาถ่ายทอดผ่านการแสดง “เจ้าชู้ยักษ์” เป็นสำนวนสุภาษิตที่ติดหูคนไทยมาช้านาน ใช้เรียกคนที่ทำตัวเจ้าชู้ เมื่อไม่ได้ดังที่ต้องการก็หักหาญเอาด้วยกำลัง ซึ่งมีที่มาจากพฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์ตามที่กล่าวมานั่นเอง

สรุปผล

จากการศึกษาพฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์ถ่ายทอดผ่านการแสดงในลักษณะท่าทางที่แสดงออกมาแล้วสามารถเข้าใจได้ถึงพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวซึ่งมีหลากหลายพฤติกรรม และสามารถสร้างความเข้าใจในเรื่องราวขณะที่ผู้ชมได้รับชม ในมุมมองของนักแสดง ถ้านักแสดงเข้าใจพฤติกรรมของตัวละครได้อย่างถ่องแท้ จะทำให้แสดงบทบาทออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในมุมมองของผู้รับชม ถ้าผู้ชมเข้าใจถึงพฤติกรรมและบทบาทของผู้แสดง ก็จะช่วยให้อรรถรสในการรับชมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2457). **บทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย**.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย.

กรมศิลปากร. (2472). **ประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ ภาค 4 ตอนหนุมานถวายแหวน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

โสภณพิพรรฒธนากร.

กรมศิลปากร (2553a). **ไขนอจรรย์ลักษณะแห่งนาฏศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ: ปตท.

กรมศิลปากร. (2553b). **บทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก**

มหาราช เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสมิต บางคอแหลม.

เสาวณิต วิงวอน. (2555). **วรรณคดีการแสดง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารพิมพ์.

คทาวิธ กลิ่นพิพัฒน์. (2560). **การศึกษาพฤติกรรมทัศนศาสตร์จากวรรณกรรมสู่การแสดง: ทศกัณฐ์เกี่ยวนาง**

เบญกาย. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.